

Last van vermessing

Mag er jaarlijks 20 kilogram fosfaat per hectare worden overbested, 30 kilo of misschien zelfs 40? Aan de vooravond van het kabinetsberaad over het mestbeleid organiseerden een aantal milieu-organisaties een discussiebijeenkomst over dit hete hangijzer. Een impressie van het debat.

Afgelopen zomer namen 22 vakantie-gangers een frisse duik in het meer van Orlik, in Tsjechië. Kort daarna werd vrijwel iedereen ziek. Volgens Lowie van Liere, één van de aanwezigen die niet was gaan zwemmen omdat hij de kwaliteit van het zwemwater niet vertrouwde, is de oorzaak van de ziekte naar alle waarschijnlijkheid terug te voeren op de aanwezigheid van het giftige blauwwier *Microcystis aeruginosa* in het meer. Van Liere, in het dagelijkse leven coördinator oppervlaktewater bij het RIVM, vertelde deze ervaring op de discussiebijeenkomst 'Last van Vermesting' die op 7 september 1995 in Amsterdam plaatsvond. De organisatie van dit debat was in handen van het Gemeenschappelijk Initiatief Eutrofiëring Reductie GIER, een samenwerkingsverband op het gebied van vermessing, waarin Stichting Natuur en Milieu, Stichting Reinwater en het Waterpakt (bestaande uit Waddenvereniging, IJsselmeervereniging en Werkgroep Noordzee) zijn verenigd. Van Liere was een van de deskundige inleiders van de programma-onderdelen, waarin vervolgens duikers, zwemmers, vissers en andere watergebruikers aan het woord kwamen.

Het was een gouden greep van de samenwerkende milieu-organisaties om nu eens die groeperingen aan het woord te laten, die het meest concreet nadelen van vermessing ondervinden. In plaats van een abstracte discussie over de acceptabele hoeveelheid fosfaat- en stikstofverliezen, maakte dit debat op veel levendiger wijze duidelijk, hoe ernstig de situatie is. Naast inleidingen van RIVM/RIZA, VROM en Centrum Landbouw en Milieu werd de last van vermessing verwoord door Natuurmonumenten, de Nederlandse Onderwatersportbond, Recron, Krachtwerktuigen, Unie van Waterschappen, Consumentenbond, Nederlandse Vereniging van Sportvissersfederaties, VEWIN, KNWV en Natuur en Milieu.

Van Liere zal zijn beoordelingsvermogen van de waterkwaliteit niet zo zeer danken aan talrijke vakanties in het buitenland. De Nederlandse binnenwateren zijn een afdoende leerschool voor vermessingsdeskundigen. De overmaat aan stikstof en fosfaat in het oppervlaktewater zorgen

voor uitbundige algengroei met blauw-wierplagen. Ook de grondwaterkwaliteit wordt op veel plaatsen in Nederland aangetast.

Die vermessingstoestand van het water raakt ook hier de zwemmers. De heer Finkers van de ANWB vertelde dat twintig procent van de drie miljoen ANWB leden aangeeft dat zij verleden zomer niet hebben kunnen zwemmen, omdat de kwaliteit van het zwemwater in Nederland dat niet toeliet. Een onderzoek van het RIZA en RIVM naar de waterkwaliteit in 1993 en 1994 bevestigt de ernst van de toestand: in 70% van de onderzochte zwemwateren bleken door blauwwieren uitgescheiden toxinen (gifstoffen) te zitten. Deze zijn verantwoordelijk voor huidirritaties en maag- en darmklachten bij zwemmers. De gevaren van dergelijke stoffen blijken uit gevallen in het buitenland waarbij honden en vee acuut de dood vonden door het drinken van water met blauwwiertoxinen. Van Liere noemde het 'merkwaardig' dat we in Nederland nog niet met dergelijke zeer ernstige gevallen te maken hebben gehad.

Verbraseming.

(Foto: Iemy Bulthuis)

Verbraseming

Ook andere buitenrecreanten ervaren in toenemende mate hinder van de achteruitgang van het oppervlaktewater. Voor de 60.000 sportvissers, die Nederland telt, daalt bijvoorbeeld de lol van het vissen sterk, nu de variëteit aan vissen als gevolg van het vermeste water afneemt. Door de eutrofiëring, zoals de officiële benaming van vermessing luidt, neemt het aantal algen toe, waardoor het zuurstofgehalte van het water daalt. Hierdoor verdwijnen de planten en veranderen ook de kansen in het spel tussen jager en prooidier, bijvoorbeeld tussen snoek en brasem. De brasem profiteert van de eutrofiëring en verkrijgt een alleenheerserspositie. Het verschijnsel heeft zelfs al een eigen naam verworven: verbraseming. Het dalende zuurstofgehalte beïnvloedt daarnaast de visstand in negatief opzicht, om het diplomatiek uit te drukken, terwijl de stankoverlast het hengelen in een sloot tot minder aangenaam tijdverdrif maakt.

En laten we de sportduikers niet vergeten. Wat valt er aan sportduiken te beleven als je geen hand voor ogen kan zien? De officiële Europese norm is dat je onder water een meter moet kunnen kijken, in Nederland is dat pragmatisch al bijgesteld tot 40 centimeter. 'Als sportduikers zijn we zeer gebaat bij helder en schoon buitenwater,' stelde D. Duinkerke, bestuurslid van de Nederlandse Onderwatersport Bond, 'Als amateurs willen we graag observeren en fotograferen wat zich in dat water aan planten en vissen bevindt.' Duinkerke wees er tevens op dat het slechte doorzicht de veiligheid van de sportduiker in gevaar brengt: 'Wij worden vaak geconfronteerd met troep, zoals puin, stukken ijzer, auto's, fietsen, koelkasten en dergelijke. Daaraan kunnen wij vast komen te zitten met alle akelige gevolgen vandien.'

Maar in feite dreigt iedereen in Nederland nadelige gevolgen van de overbesteding te ondervinden, en wel doordat de kwaliteit van het drinkwater steeds verder achteruit gaat. 'Laten we voorop stellen dat het nitraatgehalte in drinkwater in de meeste gevallen voldoet aan het wettelijke maximum van 50 mg nitraat per liter,' zei milieukundige P.A.M. van de Veerdonk van de Consumentenbond, 'Maar met het oog op de gezondheid vinden wij de nitraatnorm van 50 mg per liter te hoog. De Consumentenbond is er voorstander van om voor nitraat de streefwaarde uit de EG-Drinkwaterrichtlijn van 25 mg nitraat per liter te hanteren.' De Consumentenbond constateert dat het nitraatgehalte in drinkwater in de loop der tijd langzaam is toegenomen. Met name baby's tussen nul en drie maanden die flesvoeding krijgen, aangelengd met water uit de kraan, vormen hierbij een risico-groep. De Consumentenbond pleit er voor dat drinkwaterbedrijven op de rekening voor het waterverbruik het gemiddelde nitraatgehalte vermelden, zodat consumenten desgewenst kunnen overschakelen op bronwater. De last van vermessing is ook een financiële last. De heer De Boer van Natuurmonumenten vertelde bijvoorbeeld dat alleen al het baggeren van slib uit het Naardermeer 9 miljoen heeft gekost. Een ander voorbeeld gaf de heer Burger die namens het bedrijfsleven sprak. Bierbrouwers, frisdranken- en babyvoedingproducerende bedrijven zullen als gevolg van nitraatvervuiling 8 tot 12 miljoen per jaar extra moeten betalen voor schoon grondwater.

Spuugzat

Dat er ook andere groeperingen zijn, die 'last van vermessing' hebben, bleek toen

